

Asia: VN/23098/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. YLEISTÄ

Valtioneuvoston asettama parlamentaarinen Yle-työryhmä julkaisi 12.9.2024 mietintönsä, johon lausunnon kohteena oleva hallituksen esityksen luonnos perustuu. Mietintö sisälsi valmiiksi lainsäädännöksi kirjoitettuja muutosesityksiä Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin. Yleisradion käsityksen mukaan kyseisistä lakimuutoksista tehtiin tällä tavoin lopullinen poliittinen päätös. Yleisradiolla ei ole niistä lausuttavaa.

Lisäksi mietinnössä esitettiin, että Yleä koskevaan lainsäädäntöön lisättäisiin toimituksellisia linjauksia koskevaan päätöksentekoon osallistuvien johtajien valinta- ja irtisanomisperusteet eurooppalaisen medianvapausasetuksen velvoitteiden mukaisesti. Yleisradio pitää ministeriön tältä osin valmistelemaa uutta lakipykälää toimivana.

Yle esittää seuraavassa ehdotuksia hallituksen esityksen perustelujen täsmentämiseksi, jotta perustelut tukevat mahdollisimman hyvin säädosmuutosten soveltamista käytännössä.

Yleisradio pitää myönteisenä, että hallituksen esityksen luonnoksessa on huomioitu osana eurooppalaisen medianvapausasetuksen kansallista toimeenpanoa Yleä koskeva parlamentaarisen päätöksenteon perinne ja se, että vuosina 2023–2024 toiminut parlamentaarinen työryhmä piti mietinnössään tärkeänä, että jatkossakin Yleä koskeva päätöksenteko tapahtuu parlamentaarisesti.

2. YLEN MUUTOSEHDOTUKSET HALLITUKSEN ESITYKSEN PERUSTELUIHIN

Vastaavia toimittajia koskeva sääntely

Yleisradio pitää HE-luonnoksessa olevaa ehdotusta uudeksi 6 d §:ksi toimivana. Vastaavien toimittajien nimittämistä tapahtuu Ylessä yleensä muutaman vuoden välein. Vastaavan toimittajan vapauttaminen tehtävästään on harvinaisempaa. Varsinkin harvoin toistuvissa tilanteissa hallituksen esityksen perustelut ovat tärkeä tuki lain säännösten soveltamisessa. Luonnoksessa olevat

perustelut antavat jo nyt hyvää tukea säännöksen soveltamiselle. Ehdotamme, että perusteluja tarkennetaan seuraavassa ehdottamallamme tavalla käytännön soveltamistilanteiden tukemiseksi vielä paremmin. Ehdotukset täyttävät myös EMFA art 5.1 mukaista velvollisuutta turvata julkisen palvelun median toimituksellinen riippumattomuus. Joissakin Euroopan maissa tiedotusvälineisiin kohdistuva yhtiön ulkopuolelta tuleva poliittinen painostus on yleistynyt viime vuosikymmeninä. Suomessa tällaista kehitystä ei ole ollut merkittävässä määrin. EMFAn kansallinen toimeenpano ehdotetun 6 d §:n muodossa tukee Suomen suotuisan tilanteen säilymistä.

Yle ehdottaa että 6d §:n säännöskohtaisiin perusteluihin (s.11-12) tehdään seuraavat lisäykset:

sivu 11: "Pykälän 1 momentin mukaan sananvapauslain 4 §:n mukaiseksi vastaavaksi toimittajaksi tulee valita henkilö, jolla on vastaavan toimittajan tehtäväalueeseen nähden riittävä ja monipuolinen kokemus toimitustyöstä ja toimitustyötä tekevän organisaation johtamisesta. LISÄYS ALKAA Kokemuksen edellyttämisen tarkoituksena on turvata riittävä ammattitaito toimituksellisen organisaation johtamiseen ja toimituksellisten julkaisupäätösten riippumattomuuden varmistamiseen. LISÄYS LOPPUU Lisäksi vastaavan toimittajan tulee täyttää sananvapauslain 4 §:n 2 momentin edellytykset, eli olla yli 15 vuotta täyttänyt henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Selvyiden vuoksi pykälässä todettaisiin, että yhtiöllä voi olla useampi vastaava toimittaja. Nykyisin Ylellä on vastaavat toimittajat uutis- ja ajankohtaistoiminnalle, luoville sisällöille, Svenska Ylelle, Yle Sápmille sekä hartausohjelmille."

"Kohdan tarkoituksena edistää vastaavan toimittajan itsenäisyyttä ja riippumattomuutta ja varmistaa, ettei vastaavan toimittajan vapauttaminen perustu POISTO ALKAA toimituksellisen päätösvallan käyttämiseen POISTO LOPPUU, LISÄYS ALKAA yhtiön ulkopuolelta tulevaan painostukseen. Eurooppalaisessa medianvapausasetuksessa todetaan, että jäsenvaltiot tai niiden kansalliset sääntelyviranomaiset ja -elimet eivät saa puuttua mediapalvelujen tarjoajien toimituksellisiin käytäntöihin ja toimituksellisiin päätöksiin tai yrittää vaikuttaa niihin (4 artiklan 2 kohta). LISÄYS LOPPUU Vastaavan toimittajan vapauttaminen olisi kuitenkin mahdollista, jos hänen tehtävänsä jatkaminen olisi ilmeisen kohtuutonta yhtiön kannalta. Ilmeisen kohtuuton voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa vastaava toimittaja vakavasti rikkoisi sisältöä koskevilla päätöksillään lainsäädäntöä. Ylen julkisen palvelun ohjelmatoiminnassa on keskeistä, että yhtiö noudattaa Yle-lain 7 §:n mukaista julkisen palvelun tehtävänsä sekä huomioi myös muun ohjelma- ja julkaisutoimintaa koskevan lainsäädännön, ml. rikoslain ja sananvapauslain. Myös muu selkeästi yhteiskunnan normikäsityksen vastainen toiminta saattaisi olla ilmeisen kohtuutonta, kuten esimerkiksi päätös julkaista uutistoiminnassa tahallisesti ilmeisen valheellista tietoa. Ilmeistä kohtuuttomuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon teon luonne ja moitittavuus, toistuvuus sekä siitä yhtiölle aiheutuneet seuraukset. Mitä moitittavammasta teosta olisi kyse, ei teon toistuvuudelle tarvitsisi antaa yhtä suurta painoarvoa." LISÄYS ALKAA Arvioinnissa tulisi huomioida ammattimedial ja journalismin yhteiskunnallinen tehtävä demokratian toimivuuden ja oikeusvaltion tukijana. Tämän tehtävän toteuttaminen edellyttää vapaissa demokratioissa ajoittain myös sananvapauden rajojen koettelemista. Ammattimaiseen journalismiin liittyy usein tulkinnanvaraisia rajanvetotilanteita erityisesti rikoslain julkaisurikossäännösten soveltamisessa. Pelkkää toimituksellisesta päätöksenteosta johtuvaa rikostuomiota tai rikoksen vakavuusastetta ei siksi olisi automaattisesti pidettävä merkinä ilmeisestä kohtuuttomuudesta. Vastaavan toimittajan jatkaminen tehtävässään olisi ilmeisen kohtuutonta yhtiön kannalta esimerkiksi myös tilanteissa, joissa vastaava toimittaja laiminlöisi toimituksellisia johtamistehtäviään siten, että organisaation toiminta häiriintyisi vakavasti tai jos vastaava toimittaja tekisi toistuvasti julkaisupäätöksiä, jotka vakavasti vahingoittaisivat Yleisradion luotettavuutta ja uskottavuutta uutislähteenä. LISÄYS LOPPUU

sivu 12: "Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selkeyden vuoksi vastaavan toimittajan oikeudesta saattaa tehtävästään vapauttamista koskeva hallituksen päätös tuomioistuimen käsiteltäväksi oikeudenkäymiskaaren mukaisesti. Medianvapausasetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan erottamista koskeva päätös on voitava saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Mainitun kohdan mukaan erottamista koskevat päätökset on perusteltava asianmukaisesti ja niistä on ilmoitettava asianomaisille henkilöille etukäteen. Päätöksen perusteluvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus ovat asetuksen perusteella suoraan sovellettavia, jonka takia niistä ei ehdoteta säädettävän pykälässä." LISÄYS ALKAA Yleisradion nykyisessä organisaatiossa vastaavat toimittajat ovat työsuhteisia, joten heidän työsuhteensa päättämiseen sovelletaan työsopimuslakia. Ehdotetut 6 d §:n toinen ja kolmas momentti ovat näissä tapauksissa työsopimuslakia täydentävä erityissäännös. Jos Ylen hallitus nimittäisi Ylen toimitusjohtajan vastaavaksi toimittajaksi, niin hänen vapauttamiseensa vastaavan toimittajan tehtävästä ei sovellettaisi työsopimuslakia, vaan yleisradiolain ja osakeyhtiölain säännöksiä sekä mahdollisen toimitusjohtajasopimuksen sopimusehtoja. Työsuhteessa olevien vastaavien toimittajien vapauttamiseen sovellettaisiin työsopimuksen irtisanomisriidoissa prosessisäännöksi vakiintunutta käännettyä todistustaakkaa ja työsopimuslain 12 luvun 2 §:n mukaista vahingonkorvausvelvollisuutta. LISÄYS LOPPUU

Muut ehdotukset

Yleisradion asemasta eduskunnan ohjauksessa olevana yhtiönä on Yleisradion hallintoneuvoston päätöskäytännössä katsottu seuraavan, että hallintoneuvoston tehtävänä on vahvistaa, miltä osin valtioneuvoston omistajapoliittinen periaatepäätös tulee noudatettavaksi. Yle ehdottaa lisäystä sivun 4 ylälaitaan: "Lakisääteisten velvoitteiden lisäksi Yle noudattaa muun muassa valtion omistajapoliittisia periaatteita LISÄYS ALKAA siltä osin kuin yhtiön hallintoneuvosto on vahvistanut periaatteet noudatettavaksi Yleisradiossa. LISÄYS LOPPUU.

Yle ehdottaa täydennystä jaksoon "4.2.1 Vaikutukset Yleisradion toimintaan": "Avoimuutta koskevan sääntelyn johdosta Ylen tulisi jatkossa koota, analysoida ja tuottaa käyttäjäystävälliseen muotoon tietoa yhtiön osasto- ja yksikkökohtaisia kustannuksia aiempaa laajemmin esimerkiksi erittelemällä nykyistä yksityiskohtaisemmin yhtiön henkilöstökulut sekä sisältöjen, jakelun ja digitaalisen palvelukehityksen kustannuksia. Avoimuusvelvoitteen myötä yhtiöön kohdistuva hallinnollinen taakka kasvaisi. Erityisesti hallinnollisen taakan voidaan arvioida kohdistuvan tietojen keräämiseen ja käsittelyyn siten, että tiedot ovat helposti yleisön saatavilla. LISÄYS ALKAA Hallinnollisen taakan kasvua rajoittaa se, että avoimuusvelvoite täydentää lakisääteistä raportointia yksityiskohtaisemmalle osasto- ja yksikkökohtaiselle tasolle, ilman että se kattaa yksittäisiä sisällön kehityshankkeita tai sisältöjä. LISÄYS LOPPUU"

Yleisradion hallitus ei osallistu ohjelmasisältöjä ja toimituksellisia päätöksiä koskevaan päätöksentekoon, koska nämä tehtävät kuuluvat pelkästään vastaavien toimittajien hoidettavaksi. Journalistin ohjeet linjaavat tätä niiden kohdassa 2: "Toimituksellista sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolisille." Väärinkäsitysten välttämiseksi Yle ehdottaa, että 6 §:n säännöskohtaisista perusteluista (s. 10) poistetaan yksi virke: "Julkisten varojen käytön avoimuus- ja tehokkuusvalvonta ei tarkoittaisi sitä, että hallintoneuvostolla olisi toimivaltaa puuttua esimerkiksi päivittäiseen ohjelmatoimintaan tai toimitukselliseen päätöksentekoon. POISTO ALKAA Siitä vastaisivat hallitus ja toimialajohtajat omalta osaltaan. POISTO LOPPUU Jatkossakin vastaavat toimittajat päättäisivät sananvapauslain 4 §:n 3 momentin mukaisesti Yleisradion verkkojulkaisujen ja ohjelmien sisällöistä."

Sananvapauslain mukaisen toimituksellisen päätösvallan täsmentämiseksi Yle ehdottaa tärkeää yhden virkkeen lisäystä 6 §:n säännökohtaisiin perusteluihin s. 10: "Suomessa seuranta Yleisradion riippumattomasta julkisen palvelun toiminnasta (5 artiklan 1 kohta), vastaavien toimittajien nimittämisestä ja vapauttamisesta (5 artiklan 2 kohta) sekä Yleisradion rahoituksen riittävydestä, kestävydestä ja ennakoitavuudesta (5 artiklan 3 kohta), olisi tarkoituksenmukaista tehdä hallintoneuvoston toimesta osana hallintoneuvoston nykyisiä tehtäviä. Hallintoneuvosto raportoi seurannan tuloksista osana eduskunnalle annettavaa vuosikertomusta. LISÄYS ALKAA Tämä seurantatehtävä ei tarkoittaisi sitä, että hallintoneuvostolla olisi toimivaltaa puuttua ohjelmatoiminnan sisältöihin tai toimitukselliseen päätöksentekoon." LISÄYS LOPPUU

Yle ehdottaa, että 6 §:n perusteluissa sivulla 10 oleva viittaus korjataan voimassa olevan säännöksen sanamuodon mukaiseksi: "POISTO ALKAA Hallintoneuvosto vastaa tämän pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaisesti julkisen palvelun ohjelmatoiminnan valvonnasta, joka POISTO LOPPUU LISÄYS ALKAA Hallintoneuvosto tehtävänä on tämän pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaisesti huolehtia ja valvoa, että julkisen palvelun ohjelmatoiminnan mukaiset tehtävät tulevat suoritetuiksi, mikä LISÄYS LOPPUU vastaa käytännössä medianvapausasetuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisten edellytysten seuranta."

Yle ehdottaa, että hallintoneuvoston jäsenen salassapitovelvollisuutta koskeva viittaus liikesalaisuuslakiin lisätään yleisperusteluihin sivulle 4: "Hallintoneuvoston tiedonsaantioikeudesta säädetään osakeyhtiölain 6 luvun 22 §:ssä. LISÄYS ALKAA Hallintoneuvoston jäsenten salassapitovelvollisuudesta säädetään liikesalaisuuslain 4.2 §:ssä. LISÄYS LOPPUU"

Yle ehdottaa, että hallintoneuvoston asemaa eduskunnan toimielimenä koskevaa viittausta täydennetään yleisperustelujen sivulla 6: "Hallintoneuvosto on myös perustuslain 36 §:ssä LISÄYS ALKAA ja 37 §:n 2 momentissa LISÄYS LOPPUU tarkoitettu eduskunnan toimielin."

3. KIELELLISET HUOMIOT, JOTKA EIVÄT SISÄLLÄ MUUTOSEHDOTUKSIA

Tässä jaksossa esitetyt huomiot eivät sisällä muutosehdotuksia, vaan seuraavat ovat vain kielellisiä ehdotuksia:

"Toimialajohtaja" on Ylen nykyorganisaatiossa "johtaja". Toimialajohtaja-nimikettä käytettiin Ylessä vuoden 2011 organisaatiouudistukseen asti, jonka jälkeen toimitusjohtajan alaisia johtoryhmän jäseniä on kutsuttu nimikkeellä johtaja. Yle ehdottaa, että sana "toimialajohtaja" korvataan sanalla "johtaja". Sana toimialajohtaja esiintyy HE-luonnoksessa ainakin seuraavissa kohdissa, sivu 4: "Muulla ylimmällä johdolla viitataan muun muassa yhtiön johtoryhmään kuuluviin toimialajohtajiin, kuten vastaaviin toimittajiin." ja sivu 10: "Siitä vastaisivat hallitus ja toimialajohtajat omalta osaltaan."

Yle ehdottaa sanan "kuluttajat" korvaamista sanalla "yleisö", koska kuluttaja viittaa ensisijaisesti kulutushyödykkeitä maksua vastaan ostaviin, s.7: "POISTO ALKAA Kuluttajien POISTO PÄÄTTY LISÄYS ALKAA Yleisön LISÄYS PÄÄTTY ja sidosryhmien mahdollisuudet arvioida Ylen resurssien käyttöä paranisivat yhtiön toiminnan avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääntymisen myötä."

Tästä ensimmäisestä lauseesta näyttää puuttuvan verbi s. 11: "Kohdan tarkoituksena LISÄYS ALKAA on LISÄYS PÄÄTTY edistää vastaavan toimittajan itsenäisyyttä ja riippumattomuutta ja varmistaa, ettei vastaavan toimittajan vapauttaminen perustu toimituksellisen päätösvallan käyttämiseen."

Holopainen Janne
Yleisradio Oy